

El Sagrament de la Penitència

El Sagrament de la Penitència (dit popularment: «la Confessió») ha sentit actualment, com totes les coses de l'Església, els aires de crisi i renovació, fruit del Concili i dels nostres temps.

Nosaltres, potser, acostumats a allò que ens havien ensenyat de petits, ens semblava que les coses no podien canviar... que tota la vida havien estat igual... que havíem arribat a la perfecció. Referent a la Confessió, qui havia de pensar que es podia fer d'una altra manera?; qui pensava que encara no s'havia dit tot? Sembla mentida, oi? De la mateixa manera que ha canviat molt, d'uns anys ençà, la forma de viure, així també ha canviat molt la pràctica de la vida cristiana. No és que Déu, o Jesucrist, o el seu Evangeli hagin canviat, no. El que ha canviat hem estat nosaltres, els temps i les circumstàncies. L'home no ha estat ni serà mai perfecte del tot, i, per tant, en cada temps remarca més allò que l'interessa, oblidant algun o altre aspecte. Per això s'explica que les coses puguin canviar.

Si féssim una ullada a tota la història del Sagrament de la Penitència des de l'origen de l'Església fins als nostres dies, quedaríem convençuts que les coses i la vida poden canviar.

Agafem el segle IV. És un segle cabdal per la història del sagrament que ens preocupa. En aquest temps es tenia un concepte molt concret del Sagrament de la Penitència. Era un sentit característic.

El Sagrament de la Penitència només es podia rebre un cop a la vida. S'ha de tenir en compte que la gent es batejava gran. Ho feien després d'una autèntica i profunda conversió. Passaven per un llarg temps de preparació abans de ser batejats. Fer-se cristià, o entrar a l'Església, volia dir: prendre's seriosament la vida. Amb aquesta mentalitat no era acceptat que hom pogués ser un pecador habitual. Per això, era costum rebre el Sagrament de la Penitència un sol cop a la vida. I aquell que pecava per segona vegada era deixat «a la misericòrdia de Déu».

El Sagrament de la Penitència tenia un gran sentit comunitari. És a dir, la recepció d'aquest Sagrament era totalment pública: tota la comunitat hi participava i el penitent complia la penitència a la vista de tothom i ajudat per tots. Pecant hom ofenia Déu i es feia indigne de ser membre de l'Església, ofenia —podríem dir— l'Església amb la seva infidelitat. Per això era normal que la penitència es fes pública i es remarqués molt l'aspecte d'humiliació davant tota la comunitat.

Els pecats que s'havien de confessar eren només els greus o capitals: apostasia o heretgia, adulteri o fornicació, homicidi o assassinat, frau o enganys importants, assistència a espectacles indignes, etc.

El Sagrament de la Penitència durava, al principi, de 2 a 3 anys, més endavant va ser reduït al temps quaresmal. I constava de les següents parts:

1) Confessió (dir) els pecats al Bisbe i imposició de la penitència.

2) Compliment de la penitència (satisfacció).

3) Reconciliació o readmissió a la comunitat i perdó dels pecats.

1) La confessió es feia en un acte litúrgic, però era privat dir la llista de pecats. Segons el pecat confessat se li imposava una penitència més o menys llarga. Després hi havia la cerimònia de fer-lo penitent: se'l vestia de sac, se li imposava cendra al cap, des d'aquell dia no podia rebre l'Eucaristia i els germans —tota la comunitat— pregaven per ell.

2) La penitència que se li imposava era molt dura. Consistia en: dejunis, intensitat en l'oració, exposar-se a la vista de tothom, no podia exercir cap càrrec, no podia anar a milícies, i, si era casat, no podia usar del matrimoni.

3) Un cop complerta la penitència venia la reconciliació amb la comunitat i el perdó. Tota la comunitat hi assistia.

Aquell dia tornava a la vida normal i ja podia participar en l'Eucaristia; encara que havia d'acomplir una certa penitència durant la resta de tota la seva vida. La reconciliació la feia el Bisbe acompanyat dels seus preveres. (Només s'excusaven de la satisfacció i rebien de seguida la reconciliació els moribunds.

Cal remarcar que la satisfacció no tenia solament un sentit purgatiu, sinó també un sentit de conversió: el temps i els actes que complia servien perquè el penitent canviés la seva vida, quedés convençut de la gravetat del seu pecat i fes el propòsit de no tornar-lo a fer.

Per tant, en aquesta època podríem dir que els punts forts del Sagrament de la Penitència eren: 1) el seu caràcter públic o comunitari, 2) el compliment de la penitència.

Fins aquí hem vist la pràctica del Sagrament de la Penitència en un segle de la vida de l'Església. Ara agafem-ne un altre. Veiem el segle XVI, el temps del Concili de Trento.

Tot i essent el mateix sagrament, la pràctica és bastant diferent i els punts remarcats són tots uns altres.

Les vegades possibles de rebre el Sagrament s'ha ampliat a un nombre infinit: hom pot rebre'l tantes vegades com ho necessiti o vulgui.

La recepció del Sagrament es fa d'una manera del tot privada: en el confessional. No hi ha participació de la comunitat ni es fa en un acte litúrgic.

L'ordre de les parts del Sagrament també ha canviat: la satisfacció ha passat a 3), i en la 2) hi ha la reconciliació i el perdó, que ara té un nom nou: «l'absolució». La penitència no és ni tan carregosa ni tan difícil; ha perdut el caràcter d'humiliació. En aquest temps rebre el Sagrament de la Penitència és cosa de poca estona.

Diem que era l'ordre:

1) Confessió dels pecats al sacerdot. Examen, per part del sacerdot, de la gravetat i de les conseqüències dels pecats. Consell per una conversió interior.

2) Absolució i imposició de la penitència.

La penitència es redueix a dir oracions, fer dir misses, dejunis i abstinències, fer almoines i peregrinacions. De fet és una penitència un xic materialitzada i externa. Allò que feia abans la penitència de cara a la conversió, ara ho fa la contrició, que forma part de la confessió.

També, un detall a considerar és el canvi de nom del Sagrament. Popularment s'anomena la «Confessió».

Aquesta segona manera d'administrar el Sagrament de la Penitència ha arribat fins als nostres dies. Però darrerament s'han aixecat —com dèiem al començament de l'escrit— uns aires de crisi i de renovació. Mica a mica s'està introduint la novetat de les «Celebracions Comunitàries de la Penitència» amb ganes de remarcar i fer realitat un aspecte oblidat: el sentit comunitari. Aquestes Celebracions es fan en un acte litúrgic: tots aquells que volen rebre aquest Sagrament es reuneixen a l'església i, en un mateix acte, reben el perdó dels pecats, fent-ho tot en comú, excepte la confessió i l'absolució. Les Celebracions Comunitàries de la Penitència també introdueixen la novetat de la lectura de la Paraula de Déu, a fi que sigui el mateix Déu el qui promogui el penediment i la conversió.

Després d'aquestes tres descripcions se'ns suggereix una pregunta: per tant, encara no se sap ben bé en què consisteix el Sagrament de la Penitència? La resposta és la següent: al contrari, mai no s'ha tingut un concepte dubtós d'aquest Sagrament. El que ha succeït és que a mesura que ha passat el temps i la història ha anat madurant el seu concepte, i, sobretot, els cristians en cada època, i segons les circumstàncies, han remarcat uns aspectes concrets, oblidant o minimitzant-ne d'altres. Avui, per exemple, se'n remarquen uns com a molt importants perquè fins ara estaven oblidats.

Mn. Jaume Abril i Figueres